

16. Obosnovanie organizacionno-jekonomicheskikh uslovij sozdaniya i jeffektivnogo funkcionirovaniya sel'skohozhajstvennykh kooperativov v Respublike Kazahstan (rekomendacii) // Kazahskij NII jekonomiki APK i razvitija sel'skih territorij. – Astana. – 2010.

17. Rodionova, O. Institucional'nye osobennosti i jeffektivnost' kooperativnoj formy hozhajstvovaniya / O. Rodionova // APK: jekonomika, upravlenie. – 2009. – №7. – S. 35-39

18. Jugaj, A. M. Modeli vnutrihozhajstvennykh jekonomicheskikh otnoshenij v sel'skom hozhajstve / A. M. Jugaj // Jekonomika sel'skohozhajstvennykh i pererabatyvajushhih predpriyatij. – 2005. – № 11. – S. 23-25

19. Akimbekova, G., Horska, E., Yegizbayeva, G. Advantages of formation and perspective models of agricultural cooperatives in the Republic of Kazakhstan. Revista ESPACIOS. Vol. 39 (Number 18) Year 2018 p 1-12

20. S. Esengalieva Problemy razvitija sel'skohozhajstvennoj kooperacii v regione // Directions of development of economics, finance, accounting and law: theory and practice. Book of abstracts. – part 2, February 12, 2020: Poltava: CFEND, 2020. Ch. 2 – S. 58-61

ТҮЙІН

Мақалада облыста шаруашылық аралық кооперацияны дамыту қажеттілігінің негізгі мәселелері, олардың жұмыс істеу тиімділігін бағалау мәселелері ашылған. Батыс Қазақстан облысы үшін ауыл шаруашылығы өндірісі халықтың басым бөлігі тартылған дәстүрлі сала болып табылады. Өнеркәсіпті дамыту үшін облыста қомақты жер, өндірістік және еңбек ресурстары бар. Зерттеулер көрсеткендей, шағын ауыл шаруашылық құрылымдары дайындауды, өңдеуді және өнімді өткізуді, ауыл шаруашылығы қызметтерін, несиелеуді, сақтандыруды және басқа да қызметтерді ұйымдастыруды өте қажет етеді. Осыған байланысты шағын тауар секторы мұндай кооперативтерді біртіндеп құруға мәжбүр болады. Соңғы кездері ауыл шаруашылығы кооперативтерін дамытуда белгілі бір өзгерістер байқалып, тенденциялар жұмыста зерттелуде.

ӨОЖ 338.4:631.14

FTAXP 68.75.13

Нурсапина К.У., экономика ғылымдарының магистрі, <https://orcid.org/0000-0001-7959-4961>
«Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті» КеАҚ,
Орал қ., Жәңгір хан 51, 090009, Қазақстан, khanbibin@bk.ru

Nursapina K.U., master of economic sciences, <https://orcid.org/0000-0001-7959-4961>
NJSC «Zhangir khan West Kazakhstan Agrarian and Technical University», Uralsk, st. Zhangir khan
51, 090009, Kazakhstan, khanbibin@bk.ru

АСТЫҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ МАТЕРИАЛДЫҚ-ТЕХНИКАЛЫҚ БАЗАСЫН ЖАҢАРТУДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУДЫҢ РӨЛІ THE ROLE OF STATE SUPPORT IN UPGRADING THE MATERIAL AND TECHNICAL BASE OF GRAIN FARMING

ТҮЙІН

Жұмыстың негізгі мақсаты Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығын материалдық-техникалық базамен жарақтандырудың жай-күйі мен дамуының негізгі мәселелерін ашып көрсету, сондай-ақ оларды аграрлық ұйымдарда оны пайдалану түрлері мен мерзімдері бойынша ауыл шаруашылығы техникасы паркін талдау негізінде шешу жолдарын ұсыну болып табылады. Агроөнеркәсіптік кешенді техникалық жаңғыртудың ұйымдастырушылық-экономикалық тетігінің негізгі элементі ретінде ауыл шаруашылық техникасы нарығын дамытудың негізгі бағыттары негізделген. 2017-2021 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың мемлекеттік бағдарламасын іске асыру шеңберінде Қазақстан Республикасының астық шаруашылығын техникалық-технологиялық жаңғыртудың перспективалары негізделді. Мақала астық өндірісінің материалдық-техникалық базасының жай-күйін және оның астық өндірісінің тиімділігіне әсерін

егжей-тегжейлі талдауға арналған. Мақалада ауылшаруашылық өндірісінің прогрессивті дамуының негізгі нәтижелері заманауи жоғары өнімді ауылшаруашылық техникаларын пайдаланбай мүмкін емес екендігі қарастырылады. Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының астық шаруашылығын материалдық-техникалық базамен жарактандырудың жай-күйі мен дамуының негізгі мәселелері ашылады, сондай-ақ оларды астық өндірісі мен техникалық қамтамасыз етуді дамытудың маңызды көрсеткіштері бойынша деректерге салыстырмалы талдау жүргізілді. Жүргізілген зерттеу негізінде соңғы жылдары елде техника мен жабдықтар паркі қысқарып, техника бірлігіне жүктеме артқаны анықталды. Жоғарыдағы мәселелерді шешу үшін ауылшаруашылық техникасын лизингке беруді дамыту, тиімді аймақтық және ұлттық бағдарламалар жасау арқылы астық өндірісін материалдық-техникалық базамен қайта жарактандыру қажет деп тұжырымдалады. Сонымен қатар, материалдық-техникалық базаның амортизациялық тозуы мен оны астық шаруашылығы өндірісіндегі жаңарту мәселелеріне назар аударылады. Материалдық-техникалық базаны жаңғыртуды мемлекеттік ынталандыру тетігін жетілдіру жөнінде ұсыныстар берілді.

ANNOTATION

The main goal of the work is to reveal the main problems of the state and development of the equipment of agriculture of the Republic of Kazakhstan with the material and technical base, as well as to propose ways to solve them based on the analysis of the park of agricultural machinery according to the types and periods of its use in agrarian organizations. As the main element of the organizational and economic mechanism of the technical modernization of the agro-industrial complex, the main directions of agricultural machinery market development are based. Within the framework of the implementation of the state program for the development of the agro-industrial complex of the Republic of Kazakhstan for 2017-2021, the perspectives of the technical and technological modernization of grain farming of the Republic of Kazakhstan were based. The article is devoted to a detailed analysis of the state of the material and technical base of grain production and its impact on the efficiency of grain production. The article considers that the main results of the progressive development of agricultural production are impossible without the use of modern high-performance agricultural techniques. Also, the main issues of the state and development of grain farming of the Republic of Kazakhstan with the material and technical base are revealed, as well as a comparative analysis of data on important indicators of the development of grain production and technical support. Based on the conducted research, it was found that in recent years, the fleet of machinery and equipment in the country has decreased, and the load on the unit of machinery has increased. In order to solve the above problems, it is concluded that it is necessary to re-equip grain production with the material and technical base by developing the leasing of agricultural machinery, creating effective regional and national programs. In addition, attention is paid to the depreciation of the material and technical base and its renewal in grain production. Proposals were made to improve the state incentive mechanism for modernization of the material and technical base.

Түйінді сөздер: материалдық-техникалық база, астық өндірісі, ауыл шаруашылық техникасы, техникалық жарактану, лизинг, субсидилау, өндіру.

Key words: material and technical base, grain production, agricultural machinery, technical equipment, leasing, subsidization, production.

Кіріспе. Нарықтық қатынастардың қалыптасуындағы қазіргі кезеңнің маңызды міндеттерінің бірі ішкі нарықты өз тауарларымен қамтуға және елдің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге ықпал ететін ауылшаруашылық өндірісінің тұрақты дамуы үшін қолайлы жағдайлар жасау. Ауыл шаруашылығында да, өнеркәсіпте де барлық салалардың дамуының негізі - астық өндірісі болып табылады.

Елімізде астық өндірісі дәстүрлі түрде экономиканы дамытуда маңызды рөл атқарады, бұл тек ауыл шаруашылығының ғана емес, сонымен қатар жалпы экономиканың да жүйе құраушы саласы болып табылады.

Тиімді ауылшаруашылық өндірісін ұйымдастырудың маңызды шарты астық шаруашылығының материалдық-техникалық базасын оңтайлы қалыптастыру және ұтымды пайдалану болып табылады.

Қазақстанның ауылшаруашылығының материалдық-техникалық базасы - тракторлар, астық жинайтын комбайндардан, егін егу кешендерінен, тұқым сепкіштер және дестелегіштерден тұрады[19].

Қазақстан Республикасында қазіргі таңда астық шаруашылығы салаласының материалдық-техникалық базасына айрықша басымдылық берілуі қажет. Өйткені дәл осы бағыт ел экономикасындағы көптеген өндірістік салалардың дамуына жағдай туғызу арқылы Қазақстанның экспорттық әлеуеттік өсуіне айтарлықтай ықпал етеді.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Қазақстанда астық өндірудегі басты мәселе отандық ауыл шаруашылығының материалдық-техникалық базасының әлсіздігі және тозуымен байланысты. Қазіргі таңда елдегі ауылдық тауар өндірушілердің төлем қабілеттілігінің төмендігіне байланысты машина жасау зауыттары дағдарысқа ұшырауда. Қазақстан Республикасында азық-түлік қауіпсіздігіне қол жеткізу проблемасын шешу ауыл шаруашылығы өнімдерін өндірушілердің техникалық жабдықталу деңгейімен, машина жасауды жаңғыртумен, ауыл шаруашылығы техникасы нарығын эволюциялаумен тікелей байланысты, өзара әрекеттесетін заңды ұйымдар мен жеке тұлғалар арасында жүзеге асырылады [1].

Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенінің даму көрсеткіштерінің негізгі түрлері бойынша болжамдауына сәйкес, өндіріс көлемінің төмендеуі және машиналар бағасының қымбат болуы Қазақстанның ауылшаруашылық тауар өндірушілері арасында оның сандық құрамының төмендеуіне әкеледі (кесте 1).

Кесте 1 – Қазақстан Республикасы ауыл шаруашылығы материалдық-техникалық базасының негізгі түрлері, мың дана

Техниканың түрлері	Жылдар							2015 - дан % 2021-ға
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Тракторлар	152,0	152,0	152,6	148,3	147,3	141,7	147,7	97
Тракторлы сепкіштер	89	86,1	85,5	80,8	79,5	77,4	76,2	85
Комбайндар	44,0	42,0	41,5	40,0	38,5	36,9	38,1	86
Орақтар	16,5	15,6	5,0	15,0	14,9	12,9	13,2	8
Тұқым себу кешендері	3,3	3,5	3,6	3,7	3,9	3,8	3,7	12
Ескерту: ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігінің деректері бойынша жасалынды								

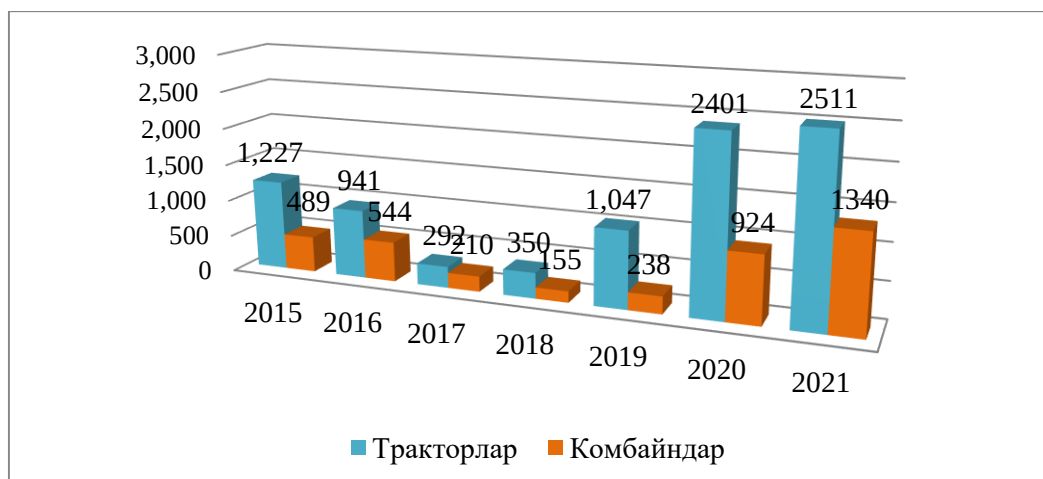
1-кестеде көрсетілген мәліметтерге сәйкес, көлік құралдарының жекелеген түрлеріне арналған жабдықты жаңарту көрсеткіш мәндеріне қарамастан, соңғы жылдары парктегі жабдықтардың әртүрлі түрлерінің жалпы азаюын және оның жаңару динамикасының сәл төмендеуін анық байқауға болады. ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігінің деректері бойынша, 2021 жылы еліміздің ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерінде 147,7 мың трактор мен 38,1 мың комбайн, сондай-ақ 4 мыңға жуық егіс кешені, 80 мың тұқым сепкіш және 300 мың бірлік жемшөп дайындайтын және топырақ өңдейтін техника бар. Сонымен қатар, техникалар паркінің 85% – н тракторлар және 68% - н комбайндар құраса, оларды пайдалану мерзімі 15 жылдан астам болып табылады. Барлық ауыл шаруашылығы техникасы паркінің орташа тозуы - 76% - ды құрайды.

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің мәліметтері бойынша республикада ауылшаруашылығының материалдық-техникалық базамен бөлшектерін шығару бойынша жұмыс істейтін 30 кәсіпорынның тек 15-і ғана ауылшаруашылық машиналары мен бөлшектерін шығарумен тікелей айналысады. Республикада ауылшаруашылық техникаларын құрастыру өндірісінің жалпы көлемінің 93% - ы тракторлар мен комбайндарды құрастыруға, 7% - ы басқа техникаларға тиесілі.

Республиканың астық жинаушы комбайндар, доңғалақты және шынжыр табанды тракторлар, өзге астық шаруашылығының материалдық-техникалық базасы әлемнің барлық жетекші өндірушілерінің жабдықтарымен ұсынылған, олардың ішінде: Ресейлік Ростсельмаш,

Гомсельмаш, Беларуссиялық МТЗ, агропромаш Бобруйск зауыты, американдық брендтер John Deere, Case IH, New Holland және CLAAS неміс корпорациясы және басқалары. Өндірістің жалпы көлеміндегі қазақстандық техниканың үлесі шамалы және үш пайызға жуығын құрайды, көбінесе әлемдік ауыл шаруашылығы машиналарын өндірушілердің лицензиясы бойынша жинақтауды ұсынады.

Қазақстанда соңғы жылдары Беларусь, Ресей, Қытай және басқа да елдердің кәсіпорындарымен бірлескен өндірістерді жолға қою есебінен өндірілетін тракторлар мен комбайндар санының артқаны байқалады. 2015 жылдан бастап 2021 жылға дейінгі кезеңде Қазақстанда тракторлар өндірісі тиісінше 1227 бірліктен 5 211 бірлікке дейін 3 есеге өсті (сурет 1).

Сурет 1 – Қазақстан Республикасы ауыл шаруашылығы материалдық-техникалық базасын өндіру, дана

Қазақстанда агроөнеркәсіп кешені субъектілерін мемлекеттік қолдау шеңберінде «ҚазАгроҚаржы» АҚ қаржыландыруы арқылы жалпы сомасы 602,2 млрд теңгеге шамамен 48,9 мың бірлік ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығын сатыу қарастырылған. Лизингке берілген техника 10 млн гектар егістік жерді өңдейді. Мәселен, 2019 жылы 98,5 млрд теңге сомаға 5,9 мың бірлік техниканы қаржыландырды (2018 жылмен салыстырғанда техниканың негізгі түрлері бойынша өсім сандық тұрғыдан 72% - ды, ақшалай тұрғыдан 56% - ды құрады). Ауыл шаруашылығы министрлігінің деректерін талдау қорытындылары бойынша компания лизингке берген техниканың негізгі түрлерінің (комбайндар, тракторлар, егіс кешендері) үлесі бүкіл Қазақстан бойынша ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер сатып алған техниканың жалпы көлемінің 49% - ын құрайды.

Ауыл шаруашылығы техникасының жеңілдетілген лизингі бағдарламасын іске асыру үшін 40 миллиард теңге бөлу жоспарлануда, оның ішінде 30 миллиард Индустриялық даму қоры» АҚ «Жасыл Даму» қаражатынан және 10 миллиард теңге «ҚазАгроҚаржы» АҚ - капитал нарығынан тартады.

Кесте 2 – 2017-2021 жылдарға «ҚазАгроҚаржы» АҚ ұсынған ауыл шаруашылығы техникасының лизингі

Техниканың атауы	2017ж		2018ж		2019ж		2020ж		2021ж	
	дана	бағасы	дана	бағасы	дана	бағасы	дана	бағасы	дана	баға
Тұқым себу кешендері	31	509	72	1736	143	7336	130	4933	258	10515
Тракторлар	788	9432	1032	15 592	1713	30 859	1996	35 550	2431	45521
Комбайндар	283	16896	495	28 268	540	32 856	539	36 237	634	44437
Сепкіштер	124	1703	133	2 626	416	4 386	346	7 544	258	7513
Басқада техникалар	31	509	1550	12 762	3073	23 017	3 045	25 774	3696	33669

Ауылшаруашылық тауар өндірушілерін техникалық жарактандыру агроөнеркәсіптік кешенді дамытудағы маңызды мәселе болып қала береді. Ескі технологиялар мен ауылшаруашылық техникаларының ескірген паркі еңбек өнімділігінің және өндіріс көлемінің өсуіне кедергі келтіреді. Ескірген жабдықты пайдалану жанар-жағар май материалдары мен қосалқы бөлшектерінің қымбаттауына, өнімнің жоғалуы мен сапасының төмендеуіне, жабдықтың ақауларға және басқа да жағымсыз салдарға байланысты жұмысының тоқтап қалуына әкеледі.

Ескірген паркті жаңартуға несиелер мен лизинг бойынша пайыздық мөлшерлемені субсидиялаудың мемлекеттік бағдарламалары, сондай-ақ сатып алынған жабдықтың 25% -ын өтеуді көздейтін инвестициялық субсидиялар ықпал етеді. Дәл осы «ҚазАгроҚаржы» АҚ инвестициялық субсидияларының арқасында фермерлер техникалар үшін алғашқы төлемнің болмауына қатысты ең проблемалы мәселені шешті.

Сонымен қатар, инвестициялық субсидиялау бағдарламасында белгіленген құнның 25% -ын мемлекет қазақстандық техника үшін де, сондай-ақ импорттық техника үшін де субсидиялау беріледі[2].

Зерттеу нәтижелері. Аграрлық сектор соңғы жылдардағы өсудің оң динамикасына қарамастан, әлі де көптеген келеңсіз тенденциялар еңсерілмеген отандық экономиканың рентабельді секторларының қатарында қалып отыр[15].

Сонымен қатар, Тәуелсіздіктің 30 жылында агроөнеркәсіп кешенін дамытудың басым бағыттары өзгерді, мемлекеттік қолдау жүйесі, субсидиялау ережелері, жергілікті ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспортын қолдау бағыттары қайта қаралды.

Қазақстанда Тәуелсіздік жылдарында мемлекеттік қолдау агроөнеркәсіп кешенін және ауылдық аумақтарды дамытуға бағытталған қабылданып, жүзеге асырылған тоғыз бағдарламалық құжат аясында жүзеге асырылды. Бұл ретте барлық бағдарламаларда агроөнеркәсіп кешенінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру басты мақсат болды. «Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2021 – 2030 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» ҚР Үкіметінің 2021 жылғы 30 желтоқсандағы № 960 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізілді. Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің МТБ ұдайы өндіру процестері қалпына келтіру немесе ауыстыру түрінде жүзеге асырылады. Ағымдағы жөндеудің көмегімен жабдықтың функционалдық сипаттамалары мен құнын ішінара қалпына келтіру орын алады. Күрделі жөндеу кезінде МТБ элементтері олардың бөлшектерін, тораптарын және тораптарын ауыстыру арқылы қалпына келтіріледі, ал орындалған жұмыс көлемі станоктардың тозуын азайтады және олардың қалдық құнын арттырады. Пайдаланылған жабдықты энергияға қаныққан аналогтармен ауыстыру амортизациялық қор есебінен жаңасын алу арқылы немесе машиналар паркін жаңарту түрінде жүзеге асырылады. Жабдықтарды ұдайы өндірудің оңтайлы түрін таңдау мәселесін шешу қалпына келтірілген ресурс бірлігіне жұмсалатын қаражаттың құнын салыстыру және жаңа жабдық бірлігін сатып алу негізінде жөндеу жұмыстарының тиімділігін бағалаумен байланысты.

Қорытынды. Нәтижесінде астық өндірісін техникалық қамтамасыз ету мәселесін шешу үшін, ең алдымен, келесі салаларда мемлекеттік реттеу шараларын жүзеге асыру қажет:

- астық өндірісінің материалдық-техникалық базасын және құрал-жабдықтарын ұзақ мерзімді несиелеу;
- экологиялық таза агроөнеркәсіптік және инновациялық технологияларды енгізуге мемлекеттің пайызсыз несие беруі;
- астық өндірісінің материалдық-техникалық әлеуетін дамыту бағытын болжау.

Осылайша, саланы экономикалық талдау шеңберіндегі мемлекеттік қолдаудың көпжақты талдауы сала өзінің даму әлеуетіне және өзіне тән тәуекелдерге қарамастан теңгерімсіздіктерді сақтап, бәсекеге қабілеттілігі төмен болып қала беретінін көрсетті. Бұл мемлекет оны дамыту үшін қажетті нарықтық жағдайларды жасамағанымен байланысты.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. «Агроөнеркәсіптік кешенді дамыту мәселелері» тақырыбындағы парламенттік тыңдауларға ақпараттық-талдамалық шолу / Қазақстан Республикасы Парламенті Сенаты Сенат аппараты / Ақпараттық-талдау бөлімі, 2020 ж.

2. Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 31 желтоқсандағы No. N-1050 «Мемлекеттік бағдарламалар тізбесін бекіту туралы» [Электрондық ресурс].– 2020 ж.– URL: <https://www.adilet.zan.kz/> (қолданылған күні: 04.09.2022 ж.)

3. «ҚазАгроҚаржы» АҚ 2021 жылғы есебі
https://www.kaf.kz/upload/iblock/dfb/31berp4nabivlm6isf2ts320pv5gg5q1/KazAgroFinans-KAZ_all.pdf

4. Analiz rynka sel'skokhozyaystvennykh traktorov v Yevropeyskom Soyuze [Elektronnyy resurs]. Available at: <https://docplayer.ru/51800278-Analiz-rynka-selskohozyaystvennyh-traktorov-v-evropeyskom-soyuze.html> (Accesse 25.03.2020).

5. Dragaytsev V. I. Tekhnicheskaya osnashchennost' sel'skogo khozyaystva Rossii, SSHA, Kanady i Germanii [Technical equipment of agriculture in Russia, USA, Canada and Germany], Sel'skokhozyaystvennyye mashiny itekhnologii [Agricultural machinery and technology], 2010. pp. 21–26.

6. Ekonomicheskij analiz tekhnicheskoy osnashchennosti sel'skogo khozyaystva, deystvuyushchikh mekhanizmov regulirovaniya rynka sel'skokhozyaystvennoy tekhniki Kanady, i otsenka vozmozhnosti ikh primeneniya v Rossii v usloviyakh importozameshcheniya [An economic analysis of the technical equipment of agriculture, the existing mechanisms for regulating the agricultural machinery market in Canada, and an assessment of the possibility of their use in Russia under conditions of import substitution], RJOAS [RJOAS], No 9 (69), Sentyabr' 2017, pp. 17–22.

7. Malogabaritnyye traktory SSHA [Elektronnyy resurs]. Available at: <https://os1.ru/article/4952-malogabaritnye-traktory-ssha> (Accessed 25.03.2020).

8. Sostoyaniye mirovykh rynkov sel'skokhozyaystvennykh traktorov [Elektronnyy resurs]. Available at: <https://os1.ru/article/4953-sostoyanie-mirovyh-rynkov-selskohozyaystvennyh-traktorov> (Accessed 24.03.2020).

9. Айдынов З.П., Нурсапина К.У., Кенжин Ж.Б., Карабасов Р.А. Пути построения оптимальной модели технического обеспечения машинного парка в сельскохозяйственных работах // Вестник КазУЭФ и МТ, №3(48)/2022

10. Алтухов, А. И. Риски на зерновом рынке и пути их преодоления / А. И. Алтухов // АПК: экономика, управление. – 2013. – № 1. – С. 3-13. 2.

11. Алтухов, А. И. Риски на зерновом рынке и пути их преодоления / А. И. Алтухов // АПК: экономика, управление. – 2013. – № 1. – С. 3-13

12. Алтухов, А.И. Риски на зерновом рынке и пути их преодоления / А.И. Алтухов // АПК: экономика, управление. – 2013. – № 1. – С. 3–13.

13. Гавриленко А.С. Развитие материально-технической базы сельхозтоваропроизводителей региона // Экономика и предпринимательство. 2015. №1. С. 320-323.

14. Иовлев Г.А. Анализ и оценка зарубежного опыта формирования технического потенциала сельскохозяйственного производства/ Вестник НГИЭИ. 2020. № 5 (108)

15. Касенбаев, Г.С. Государственное регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия в Республике Казахстан / Г.С. Касенбаев, Т.И. Есполов, У.К. Керимова // Проблемы агрорынка. – 2021. – №3. – С. 117-123.

16. Кекчебаев, Е., Жакупова, Г. Маркетинговые исследования сельского хозяйства Казахстана. Анализ инвестиционной привлекательности рынка [Электронный ресурс]. – 2021. – URL: <https://marketingcenter.kz/20/rynok-selskoe-khoziaistvo-kazakhstan.html> (дата обращения: 14.11.2021)

17. Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
<https://primeminister.kz/assets/media/gprapk.pdf?ysclid=lf9o7sd788122828062>

18. Носова, С.С. Связь между основным производством и инфраструктурой как общий закон экономического развития // Инновации и Инвестиции. – 2013. – № 8. – С. 238-241

19. Нурсапина, К.У. Развитие материально-технической базы зернового производства в условиях ЕАЭС, научный журнал «Вестник СГСЭУ», № 5(67) 2018, Саратов;

20. Нурсапина, К.У., Кенжин Ж.Б. Материально-техническая база зернового производства Республики Казахстан: состояние, проблемы, перспективы, Проблемы агрорынка, N4-2021
21. Нурсапина, К.У. Современное состояние и перспективы материально-технической базы зернового производства Республики Казахстан, Проблемы и перспективы инновационного развития мирового сельского хозяйства: VII Международная научно-практическая конференция // Саратов,- 2021. С85-89.
22. Полухин, А. Укрепление материально-технической базы производства зерна / А. Полухин, А. Алпатов, А. Ставцев // АПК: экономика, управление. – 2013. – № 10. – С. 53-61.

REFERENCES

1. Informational and analytical review of the parliamentary hearings on the topic "Issues of the development of the agro-industrial complex" / Senate of the Parliament of the Republic of Kazakhstan Senate Apparatus / Informational and analytical department, 2020.
2. On approval of the state program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2020-2025. Government of the Republic of Kazakhstan dated December 31, 2019 No. N-1050 "On approval of the list of state programs" [Electronic resource].– 2020– URL: <https://www.adilet.zan.kz/> (date of access: 09/04/2022)
3. Report of JSC "KazAgroFinance" for 2021
https://www.kaf.kz/upload/iblock/dfb/31berp4nabivlm6isf2ts320pv5gg5q1/KazAgroFinans-KAZ_all.pdf
4. Analiz rynka sel'skokhozyaystvennykh traktorov v Yevropeyskom Soyuze [Elektronnyy resurs]. Available at: <https://docplayer.ru/51800278-Analiz-rynka-selskohozyaystvennyh-traktorov-v-evropeyskom-soyuze.html> (Accessed 25.03.2020).
5. Dragaytsev V. I. Tekhnicheskaya osnashchennost' sel'skogo khozyaystva Rossii, SSHA, Kanady i Germanii [Technical equipment of agriculture in Russia, USA, Canada and Germany], Sel'skokhozyaystvennyye mashiny itekhnologii [Agricultural machinery and technology], 2010. pp. 21–26.
6. Ekonomicheskiy analiz tekhnicheskoy osnashchennosti sel'skogo khozyaystva, deystvuyushchikh mekhanizmov regulirovaniya rynka sel'skokhozyaystvennoy tekhniki Kanady, i otsenka vozmozhnosti ikh primeneniya v Rossii v usloviyakh importozameshcheniya [An economic analysis of the technical equipment of agriculture, the existing mechanisms for regulating the agricultural machinery market in Canada, and an assessment of the possibility of their use in Russia under conditions of import substitution], RJOAS [RJOAS], No. 9 (69), September' 2017, pp. 17–22.
7. Malogabaritnyye traktory SSHA [Elektronnyy resurs]. Available at: <https://os1.ru/article/4952-malogabaritnyye-traktory-ssha> (Accessed 25.03.2020).
8. Sostoyaniye mirovykh rynkov sel'skokhozyaystvennykh traktorov [Elektronnyy resurs]. Available at: <https://os1.ru/article/4953-sostoyanie-mirovyh-rynkov-selskohozyaystvennyh-traktorov> (Accessed 24.03.2020).
9. Aydynov Z.P., Nursapina K.U., Kenzhin J.B., Karabasov R.A. Ways of building an optimal model of technical support of the machine park in agricultural works // Vestnik KazUEFiMT, №3(48)/2022
10. Altukhov, A. I. Risks on the grain market and the path of overcoming them / A. I. Altukhov // AПК: экономика, управление. - 2013. - No. 1. - S. 3-13. 2.
11. Altukhov, A. I. Risks on the grain market and the path of overcoming them / A. I. Altukhov // AПК: экономика, управление. - 2013. - No. 1. - S. 3-13
12. Altukhov, A.I. Risks on the grain market and the path of overcoming them / A.I. Altukhov // APC: экономика, управление. - 2013. - No. 1. - S. 3–13.
13. Gavrilenko A.S. Development of the material and technical base of agricultural production in the region // Economics and business. 2015. No. 1. S. 320-323.
14. Iovlev GA. Analysis and assessment of foreign experience in the formation of technical potential of agricultural production/ Vestnik NGIEI. 2020. No. 5 (108)
15. Kasenbaev, G.S. State regulation of agricultural production markets, raw materials and foodstuffs in the Republic of Kazakhstan / G.S. Kasenbaev, T.I. Espolov, U.K. Kerimova // The problem of the agricultural market. – 2021. – No. 3. - S. 117-123.

16. Kekchebaev, E., Zhakupova, G. Marketing studies of agriculture of Kazakhstan. Analysis of the investment attractiveness of the market [Electronic resource]. – 2021. – URL: <https://marketingcenter.kz/20/rynok-selskoe-khoziaistvo-kazakhstan.html> (access date: 14.11.2021)

17. The state program for the development of the agro-industrial complex of the Republic of Kazakhstan for 2017-2021
<https://primeminister.kz/assets/media/gprapk.pdf?ysclid=lf9o7sd788122828062>

18. Nosova, S.S. The connection between basic production and infrastructure as a general law of economic development // Innovations and Investments. - 2013. - No. 8. - S. 238-241

19. Nursapina, K.U. Development of the material and technical base of grain production in the conditions of EAEU, scientific journal "Vestnik SGSEU", No. 5(67) 2018, Saratov;

20. Nursapina, K.U., Kenzhin J.B. Material and technical base of the grain production of the Republic of Kazakhstan: state, problems, prospects, problems of the agricultural market, N4-2021

21. Nursapina, K.U. Current state and prospects of the material and technical base of the grain production of the Republic of Kazakhstan, Problems and prospects of the innovative development of the world's agriculture: VII International Scientific and Practical Conference // Saratov, - 2021. C85-89.

22. Polukhin, A. Strengthening of the material and technical base of production of grain / A. Polukhin, A. Alpatov, A. Stavtsev // APC: economy, management. - 2013. - No. 10. - S. 53-61.

РЕЗЮМЕ

Основной целью работы является выявление основных проблем состояния и развития оснащения сельского хозяйства Республики Казахстан материально-технической базой, а также предложение путей их решения на основе анализа парка сельскохозяйственной техники по видам и периодам ее использования в аграрных организациях. В качестве основного элемента организационно-экономического механизма технической модернизации АПК основаны основные направления развития рынка сельскохозяйственной техники. В рамках реализации государственной программы развития агропромышленного комплекса Республики Казахстан на 2017-2021 годы обоснованы перспективы технической и технологической модернизации зернового хозяйства Республики Казахстан. Статья посвящена детальному анализу состояния материально-технической базы зернового производства и ее влияния на эффективность производства зерна. В статье рассматривается, что основные результаты прогрессивного развития сельскохозяйственного производства невозможны без применения современной высокопроизводительной агротехники. Также раскрыты основные вопросы состояния и развития зернового хозяйства Республики Казахстан с материально-технической базой, проведен сравнительный анализ данных по важнейшим показателям развития зернового производства и технического обеспечения. На основании проведенных исследований было выявлено, что за последние годы парк машин и оборудования в стране уменьшился, а нагрузка на единицу техники увеличилась. Для решения указанных проблем делается вывод о необходимости переоснащения зернового производства материально-технической базой путем развития лизинга сельскохозяйственной техники, создания эффективных региональных и национальных программ. Кроме того, уделено внимание износу материально-технической базы и ее обновлению в зерновом производстве. Внесены предложения по совершенствованию механизма государственного стимулирования модернизации материально-технической базы.

УДК: 338.486:616-036.21

МРНТИ 71.37.75

Хусаинов Б. М., кандидат сельскохозяйственных наук, доцент, <https://orcid.org/0000-0002-8146-3431>

НАО «Западно-Казахстанский аграрно-технический университет имени Жангир хана», г. Уральск, ул. Жангир хана 51, 090009, Казахстан, BMHUS@rambler.ru